

Democratie en de vrije markt

dezwijger.nl

mei 5de, 2017

De vrije markt economie zoals wij die kennen is in verval en sleurt de democratie mee de afgrond in. Dat is één van de conclusies die we kunnen trekken uit het boek 'The invisible hand?' van Bas van Bavel. De historicus en hoogleraar Transities van Economie en Samenleving deed onderzoek naar de levenscyclus van verschillende vrije markteconomieën in de menselijke geschiedenis. Steeds weer zijn vrijheid en gelijkheid de basis voor het ontstaan ervan, maar gaandeweg worden die juist door de vrije markt geslachtofferd ten gunste van een steeds rijker en machtiger wordende economische elite. In deze aflevering van New Democracy vertelt Van Bavel over het onderzoek dat hij en zijn team deden. In een gesprek met Ewald Engelen en John Grin kijken we ook naar de voorwaarden voor een ander soort economie, één die de democratie juist laat bloeien.

Ondergang van economie en democratie

De cyclus die vrije markteconomieën ondergaan en waarin ze hun eigen graf graven, komt volgens Van Bavel voort uit het feit dat niet alleen de output van economische activiteiten (producten en diensten), maar ook de input ervan (land, natuurlijke grondstoffen, arbeid en kapitaal) onderworpen zijn aan de logica van de markt. Dit zorgt ervoor dat er een accumulatie en monopolisering van deze bouwstenen van de economie plaats vindt bij een elite, die daarmee steeds invloedrijker en machtiger wordt. Zelfs in die mate dat het in staat is die input aan de maatschappelijke economie te onttrekken om er nieuwe economieën mee op te bouwen, zoals financiële en speculatieve markten. Dat resulteert niet alleen in de toename van ongelijkheid en de afname van de welvaart voor grote delen van de samenleving, het maakt die samenleving ook steeds onmachtiger om zelf politieke keuzes te maken. De elite die in een vrije markteconomie ontstaat krijgt langzaam maar zeker die samenleving in een economische, politieke en sociale wurggreep.

Hoe staan we er vandaag voor?

In het eerste deel van de avond neemt Bas van Bavel ons aan de hand mee langs de bevindingen en conclusies van zijn onderzoek en de implicatie ervan voor de democratie. Daarbij hebben we uiteraard specifiek aandacht voor de vrije markteconomie van vandaag. In welke fase bevinden we ons nu? In hoeverre is de huidige tijd en cyclus vergelijkbaar met het verleden en wat kunnen of moeten we daarvan leren? De antwoorden op die vragen zullen bij velen een behoefte los maken om in actie te komen? Wat kunnen we doen om het tij te keren?

Is er een uitweg?

Een kant en klare idee daarvoor zullen we vanavond niet verzinnen, maar we gaan wel onderzoeken wat de voorwaarden of ontwerpprincipes daarvoor zijn. Volgens Van Bavel begint dat bij een andere manier om de verdeling van en het eigenaarschap over de bouwstenen van de economie te organiseren. Nieuwe (herontdekte) modellen en initiatieven zoals coöperatieven, associaties, unies en commons dragen die belofte in zich, maar Van Bavel is kritisch. Er is tomeloze ambitie en inzet te vinden bij nieuwe partijen zoals energiecoöperaties, zorgdorpen, zelfbouwers en circulaire economie initiatieven. Met hun innovatieve concepten en andere manier van werken creëren ze kansen en openingen voor verandering, maar herkennen en erkennen deze nieuwe groepen de fundamentele en radicale economische transitie? En belangrijker, incorporeren ze die in hun initiatieven? Bouwen ze daadwerkelijk aan nieuwe

structuren waarin de verdeling van en het eigenaarschap over land, natuurlijke grondstoffen, arbeid en kapitaal anders ingericht zijn? Bas van Bavel gaat hierover in gesprek met Ewald Engelen en John Grin.

- **Ewald Engelen** is hoogleraar financiële geografie aan de Universiteit van Amsterdam en stond samen met Marianne Thieme aan de basis van Plan B, het idee van een radicale omslag in economie en politiek. Hoe ziet die andere economie eruit en op welke manier verhoudt die zich tot de democratie?
- **John Grin** is hoogleraar beleidswetenschappen en systeeminnovatie aan de Universiteit van Amsterdam en gespecialiseerd in transitiewetenschap. Met hem gaan we in op de veranderkracht van experimentele initiatieven en reflecteren we op de aard van die verandering.

Lees meer

Is it really about the Invisible Hand?

Voor Cities in Transition maakte Ieva Punyte dit interview met Bas van Bavel over zijn boek 'The invisible hand?'. Van Bavel beschrijft hierin de strekking en conclusies van het onderzoek dat hij en zijn team deden. Ook gaat hij in op de effect van de vrije markteconomie op de democratie en stipt hij de mogelijkheden tot fundamentele verandering aan.

De kanarie in de kolenmijn

"Ewald Engelen en Marianne Thieme waarschuwen tegen de onhoudbaarheid van de huidige politieke en financiële keuzes. Als een kanarie in de kolenmijn signaleren zij gevaren die onze toekomst bedreigen en pleiten voor een radicale koerswijziging. Engelen vanuit economisch perspectief, Thieme vanuit ecologisch oogpunt. Ze komen tot een gemeenschappelijke conclusie: het financiële systeem en het politieke stelsel zijn volledig vermolmd. Tijd voor Plan B!" Lees hier de inleiding van Ewald Engelen >>

Democratische vernieuwing als transitie

Kijk hier de eerste aflevering van New Democracy terug. De bijeenkomst wordt ingeleid door John Grin. Hij geeft hierin een uitgebreide uitleg op de transitietheorie en hoe we democratische vernieuwing kunnen begrijpen en aanjagen vanuit dit perspectief. Op typerende wijze is Grins verhaal doorspekt met voorbeelden uit de praktijk. Een must see voor iedereen die geïnteresseerd is in democratie en haar toekomst.

